
Natya Shastra Chapter 13

நாட்யஸாஸ்த்ரம் அத்⁴யாய: 13

Document Information

Text title : naaTyashastra adhyaaya 13 karayuktidharmiivyanjaka

File name : natya13.itx

Category : nATyashAstra, major_works, bharata

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Sage Bharata

Transliterated by : Sowmya Krishnapur krsowmya at yahoo.com

Proofread by : Sowmya Krishnapur krsowmya at yahoo.com

Latest update : June 17, 2005

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

॥ ஸ்ரீரஸ்து ॥

பீரதமுநிப்ரணீதம் நாட்டியஸாஸ்த்ரம்

அத² த்ரயோதீஸோ⁵தீயாய:

யே து பூர்வம் மயா ப்ரோக்தாஸ்த்ரயோ வை நாட்டியமண்ட³பா: |

தேஷாம் விபா⁴க³ம் விஜ்ஞாய தத: கக்ஷயாம் ப்ரயோஜயேத் || 1 ||

யே நேபத்²யக்³ரு³ஹத்³வாரே மயா பூர்வம் ப்ரகீர்திதே |

தயோர்பா⁴ண்ட³ஸ்ய விந்யாஸோ மத்⁴யே கார்ய: ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ || 2 ||

கக்ஷயாவிபா⁴கோ³ நிர்³தே³ஸ்யோ ரங்க³பீ²பரி²கரமாத் |

பரி²கரமேண ரங்க³ஸ்ய கக்ஷயா ஹ்யந்யா விதீ⁴யதே || 3 ||

கக்ஷயாவிபா⁴கே³ ஜ்ஞேயாநி க்³ரு³ஹாணி நக³ராணி ச |

உத்³யாநாராமஸரிதஸ்த்வாஸ்ரமா அடவீ ததா² || 4 ||

ப்ரு³தி²வீ ஸாக³ராஸ்சைவ த்ரையோக்யம் ஸசராசரம் |

வர்ஷாணி ஸப்தத்³வீபாஸ்ச பர்வதா விவிதா⁴ஸ்ததா² || 5 ||

அலோகஸ்சைவ லோகஸ்ச ரஸாதலமதா²பி ச |

தை³த்யநாகா³லயாஸ்சைவ க்³ரு³ஹாணி பீ⁴வநாநி ச || 6 ||

நக³ரே வா வநே வாபி வர்ஷே வா பர்வதே⁵பி வா |

யத்ர வார்தா ப்ரவர்தேத தத்ர கக்ஷயாம் ப்ரவர்தயேத் || 7 ||

பா³ஹ்யம் வா மத்⁴யமம் வாபி ததை²வாப்⁴யந்தரம் புந: |

தூ³ரம் வா ஸந்நி³க்ரு³ஷ்டம் வா தே³ஸம் து பரிகல்பயேத் || 8 ||

பூர்வப்ரவிஷ்டா யே ரங்க³ம் ஜ்ஞேயாஸ்தே⁵ப்⁴யந்தரா பு³தை:⁴ |

பஸ்சாத்ப்ரவிஷ்டா விஜ்ஞேயா: கக்ஷயாபா⁴கே³ து பா³ஹ்யத: || 9 ||

தேஷாம் து த³ர்ஸநேச்ச²ர்ய: ப்ரவிஸேத்³ரங்க³மண்ட³பம் |

த³க்ஷி³நாபி⁴முக:² ஸோ⁵த² குர்யாதா³த்மநிவேத³நம் || 10 ||

யதோ முக²ம் ப⁴வேத்³பா⁴ண்ட³ம் த்³வாரம் நேபத்²யகஸ்ய ச |
 ஸா மந்தவ்யா து தி³க் பூர்வா நாட்யயோகே³ ந நித்யஸ: || 11 ||
 நிஷ்க்ராமேத்³யஸ்ச தஸ்மாத்³வை ஸ தேநைவ ததா² வ்ரஜேத் |
 யதஸ்தஸ்ய க்ரு³தம் தேந புருஷேண நிவேத்³நம் || 12 ||
 நிஷ்க்ராந்தோ²வஸாச்சாபி ப்ரவிஸேத்³யதி³ தத்³க்³ரு³ஹம் |
 யத: ப்ராப்த: ஸ புருஷஸ்தேந மாரகே³ண நிஷ்க்ரமேத் || 13 ||
 அத²வார்த²வஸாச்சாபி தேநைவ ஸஹ க³ச்ச²தி |
 ததை²வ ப்ரவிஸேத் கே³ஹமேகாகீ ஸஹிதோ²பி வா || 14 ||
 தயோஸ்சாபி ப்ரவிஸதோ: கக்ஷயாமந்யாம் விநிர்³தி³ஸேத் |
 பரிக்ரமேண ரங்க³ஸ்ய த்வந்யா கக்ஷயா விதீ⁴யதே || 15 ||
 ஸமைஸ்ச ஸஹிதோ க³ச்சே²ந்நீசைஸ்ச பரிவாஹித: |
 அத² ப்ரேக்ஷணிகாஸ்சாபி விஜ்ஞேயா ஹ்யக³ரதோ க³தேள || 16 ||
 ஸைவ பூ⁴மிஸ்து ப³ஹுபி⁴ர்விக்ரு³ஷ்டா ஸ்யாத்பரிக்ரம: |
 மத்⁴யா வா ஸந்நிக்கு³ஷ்டா வா தேஷாமேவம் விகல்பயேத் || 17 ||
 நக³ரே வா வநே வாபி ஸாக³ரே பர்வதே²பி வா |
 தி³வ்யாநாம் க³மநம் கார்யம் த்³வீபே வர்ஷேஷு வா புந: || 18 ||
 ஆகாஸேந விமானேந மாயயாப்யத² வா புந: |
 விவிதா⁴பி:⁴ க்ரியாபி⁴ர்வா நாநார்தா²பி:⁴ ப்ரயோக³த: || 19 ||
 நாடகே ச்ச²ந்நவேஷாணம் தி³வ்யாநாம் பூ⁴மிஸஞ்சர: |
 மாநுஷே காரணாதே³ஷாம் யதா² ப⁴வதி த³ர்ஸநம் || 20 ||
 பா⁴ரதே த்வத² ஹைமே வா ஹரிவர்ஷ இலாவ்ரு³தே |
 ரம்யே கிம்புருஷே வாபி குருஷூத்தரகேஷு வா || 21 ||
 தி³வ்யாநாம் ச²ந்த³க³மநம் ஸர்வவர்ஷேஷு கீர்திதம் |
 பா⁴ரதே மாநுஷாணஞ்ச க³மநம் ஸம்விதீ⁴யதே || 22 ||
 க³ச்சே²த்³யதி³ விக்கு³ஷ்டஸ்து தே³ஸகாலவஸாந்நர: |
 அங்கச்சே²தே³ தமந்யஸ்மிந் நிர்³தி³ஸேத்³தி⁴ ப்ரவேஸகே || 23 ||
 அஹ்ந: ப்ரமாணம் க³த்வா து கார்யலாப⁴ம் விநிர்³தி³ஸேத்³ |
 ததா²லாபே⁴ து கார்யஸ்ய அங்கச்சே²தோ³ விதீ⁴யதே || 24 ||

கூஷ்ணோ முஹூர்தோ யானோ வா தி³வஸோ வாபி நாடகே |
ஏகாங்கே ஸ விதா⁴தவ்யோ பீ³ஜஸ்யார்த²வஸாநுக:³ || 25 ||

அங்கச்சே²தே³ து நிர்வ்ரு³த்தம் மாஸம் வா வர்ஷமேவ வா |
நோர்த்⁴வம் வர்ஷாத்த்³ப்ரகர்தவ்யம் கார்யமங்கஸமாஸ்ரயம் || 26 ||

ஏவம் து பா⁴ரதே வர்ஷே கக்ஷயா கார்யா ப்ரயோக³த: |
மாநுஷாணம் க³திர்யா து தி³வ்யாநாந்து நிபோ³த⁴த || 27 ||

ஹிமவத்த்³ரு³ஷ்ட²ஸம்ஸ்தே² து கைலாஸே பர்வதோத்தமே |
யக்ஷாஸ்ச கு³ஹ்யகாஸ்சைவ த⁴நதா³நுசராஸ்ச யே || 28 ||

ரக்ஷ:பிஸாசபூ⁴தாஸ்ச ஸர்வே ஹைமவதா: ஸ்ம்ரு³தா: |
ஹேமகூடே ச க³நத⁴ர்வா விஜ்ஞேயா: ஸாப்ஸரோக³ணை: || 29 ||

ஸர்வே நாகா³ஸ்ச நிஷதே⁴ ஸேஷவாஸுகிதக்ஷகா: |
மஹாமேரௌ த்ரயஸ்த்ரிம்ஸத³ ஜ்ஞேயா தே³வக³ண பூ³தை:⁴ || 30 ||

நீலே து வைரு³ர்யமயே ஸித்³தா⁴ ப்³ரஹ்மர்ஷயஸ்ததா² |
தை³த்யாநாம் தா³நவாநாக்ருச ஸ்வேதபர்வத இஷ்யதே || 31 ||

பிதரஸ்சாபி விஜ்ஞேயா ஸ்ரு³ங்க³வந்தம் ஸமாஸ்ரிதா: |
இத்யேதே பர்வதா: ஸ்ரேஷ்டா² தி³வ்யாவாஸா: ப்ரகீர்திதா: || 32 ||

தேஷாம் கக்ஷயாவிபா⁴க³ஸ்ச ஜம்பூ³த்³வீபே ப⁴வேத³யம் |
தேஷாம் ந சேஷ்டிதம் கார்யம் ஸ்வை: ஸ்வை: கர்மபராக்ரமை: || 33 ||

பரிச்ச²(ச்சே²)த³விஸேஷஸ்து தேஷாம் மாநுஷலோகவத் |
ஸர்வே பா⁴வாஸ்ச தி³வ்யாநாம் கார்யா மாநுஷஸம்ஸ்ரயா: || 34 ||

தேஷாந்த்வநிமிஷத்வம் யத்தந்ந கார்யம் ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ |
இஹ பா⁴வா ரஸாஸ்சைவ த்³ரு³ஷ்டாவேவ ப்ரதிஷ்டி²தா: || 35 ||

த்³ரு³ஷ்ட்யா ஹி ஸிசிதோ பா⁴வ: புநரங்கை³ர்விபா⁴வ்யதே |
ஏவம் கக்ஷயாவிபா⁴க³ஸ்து மயா ப்ரோக்தோ த்³விஜோத்தமா: || 36 ||

புநஸ்சைவ ப்ரவக்ஷயாமி ப்ரவ்ரு³த்தீநாந்து லக்ஷணம் |
சதுர்விதா⁴ ப்ரவ்ரு³த்திஸ்ச ப்ரோக்தா நாட்யப்ரயோக³த: |
ஆவந்தீ தா³க்ஷிணத்த்யா ச பாஞ்சாலீ சோட⁴ரமாக³தீ⁴ || 37 ||

அத்ராஹ ப்ரவ்ருத்திரிதி கஸ்மாத் ? உச்யதே ப்ருத்தி²வ்யாம்
நாநாதே³ஸவேஷபா⁴ஷாசாரவார்தா: ப்ரக்²யாபயதீதி வ்ருத்தி: |
ப்ரவ்ருத்திஸ்ச நிவேத³நே | அத்ராஹ - யதா² ப்ருத்தி²வ்யாம் ப³ஹவோ
தே³ஸா: ஸந்தி , கத²மாஸாம் சதுர்வித⁴த்வம் உபபந்நம்,
ஸமாநலக்ஷணஸ்சாஸாம் ப்ரயோக³ உச்யதே , ஸத்யமேதத் |
ஸமாநலக்ஷண ஆஸாம் ப்ரயோக:³ | கிந்து
நாநாதே³ஸவேஷபா⁴ஷாசாரோ லோக இதி க்ருத்வா லோகாநுமதேந
வ்ருத்திஸம்ஸ்ரிதஸ்ய நாட்யஸ்ய வ்ருத்தீநாம் மயா
சதுர்வித⁴த்வமபி⁴ஹிதம் பா⁴ரதீ ஸாத்த்வதீ கைஸிக்யாரப⁴ஃ
சேதி | வ்ருத்திஸம்ஸ்ரிதெஸ்ச ப்ரயோகை³ரபி⁴ஹிதா தே³ஸா: | யத:
ப்ரவ்ருத்திசதுஷ்டயமபி⁴நிர்வ்ருத்தம் ப்ரயோக³ஸ்சோத்பாதி³த: | தத்ர
தா³க்ஷிணுத்யாஸ்தாவத் ப³ஹுந்ருத்தகீ³தவாத்³யா கைஸிகீப்ராயா:
சதுரமது⁴ரலலிதாங்கா³பி⁴ந்யாஸ்ச | தத்³யதா² -
மஹேந்த³ரோ மலய: ஸஹயோ மேகல: பாலமஞ்ஜர: |
ஏதேஷு யே ஸ்ரிதா தே³ஸா: ஸ ஜ்ஞேயோ த³க்ஷிணுபத:² || 38 ||
கோஸலாக்³க்³ஸ்தோஸலாஸ்சைவ கலிங்கா³ யவநா க²ஸா: |
த்³ரவிடா³ந்த⁴ரமஹாராஷ்ட்ரா வைஷ்ணு வை வானவாஸஜா: || 39 ||
த³க்ஷிணஸ்ய ஸமுத்³ரஸ்ய ததா² விந்த⁴யஸ்ய சாந்தரே |
யே தே³ஸாஸ்தேஷு யுஞ்ஜீத தா³க்ஷிணுத்யாம் து நித்யஸ: || 40 ||
ஆவந்திகா வைதி³ஸிகா: ஸௌராஷ்ட்ரா மாலவாஸ்ததா² |
ஸைந்த⁴வாஸ்த்வத² ஸௌவீரா ஆவர்தா: ஸார்பு³தே³யகா: || 41 ||
தா³ஸார்ணுஸ்த்ரைபுராஸ்சைவ ததா² வை மார்திகாவதா: |
ஞர்வந்த்யாவந்திகீமேதே ப்ரவ்ருத்திம் நித்யமேவ து || 42 ||
ஸாத்த்வதீம் கைஸிகீம் சைவ வ்ருத்திமேஷாம் ஸமாஸ்ரிதா |
ப⁴வேத் ப்ரயோகோ³ நாட்யே³த்ர ஸ து கார்ய: ப்ரயோக்த்ரு⁴பி:⁴ || 43 ||
அங்கா³ வங்கா:³ கலிங்கா³ஸ்ச வத்ஸாஸ்சைவோட்⁴ரமாக³தா:⁴ |
பௌண்ட³ரா நேபாலகாஸ்சைவ அந்தர்கி³ரிப³ஹிர்கி³ரா: || 44 ||
ததா² ப்லவங்க³மா ஜ்ஞேயா மலதா³ மல்லவர்தகா: |
ப்³ரஹ்மோத்தரப்⁴ரு⁴தயோ பா⁴ர்³க³வா மார்க³வாஸ்ததா² || 45 ||

ப்ராஜ்யோதிஷா: புலிந்தா³ஸ்ச வைதே³ஹாஸ்தாம்ரலிப்தகா: |

ப்ராங்கா: ³ப்ராவ்ரு³தயஸ்சைவ யுஞ்ஜந்தீஹோட்⁴ரமாக³தீ⁴ம் || 46 ||

அந்யே⁵பி தே³ஸா: ப்ராச்யாம் யே புராணே ஸம்ப்ரகீர்திதா: |

தேஷு ப்ரயுஜ்யதே ஹ்யேஷா ப்ரவ்ரு³த்திஸ்சோட்⁴ரமாக³தீ⁴ || 47 ||

பாஞ்சாலா ஸௌரஸேநாஸ்ச காஸ்மீரா ஹஸ்திநாபுரா: |

பா³ஹ்லீகா ஸல்யகாஸ்சைவ மத்³ரகௌஸீநராஸ்ததா² || 48 ||

ஹிமவத்ஸம்ஸ்ரிதா யே து க³ங்கா³யாஸ்சோத்தராம் தி³ஸம் |

யே ஸ்ரிதா வை ஜநபதா³ஸ்தேஷு பாஞ்சாலமத்⁴யமா: || 49 ||

பாஞ்சாலமத்⁴யமாயாம் து ஸாத்³வத்யாரப⁴ஃ ஸம்ரு³தா |

ப்ரயோக³ஸ்த்வல்பகீ³தார்த² ஆவித்³த⁴க³திவிக்ரம: || 50 ||

த்³விதா⁴ க்ரியா ப⁴வத்யாஸாம் ரங்க³பீ²பரிக்ரமே |

ப்ரத³க்ஷிணப்ரதே³ஸா ச ததா² சாப்யப்ரத³க்ஷிண || 51 ||

ஆவந்தீ தா³க்ஷிணத்யா ச ப்ரத³க்ஷிணபரிக்ரமே |

அபஸவ்யப்ரதே³ஸாஸ்து பாஞ்சாலீ சோட்⁴ரமாக³தீ⁴ || 52 ||

ஆவந்த்யாம் தா³க்ஷிணத்யாயாம் பார்ஸ்வத்³வாரமதோ²த்தரம் |

பாஞ்சாலயாமோட்⁴ரமாக³த்யாம் யோஜ்யம் த்³வாரம் து த³க்ஷிணம் || 53 ||

ஏகீ⁴தா: புநஸ்சைதா: ப்ரயோக்தவ்யா: ப்ரயோக்த்ரு³பி: ⁴ |

பார்ஷத³ம் தே³ஸகாலௌ வாய்யர்த²யுக்திமவேக்ஷய ச || 54 ||

யேஷு தே³ஸேஷு யா கார்யா ப்ரவ்ரு³த்தி: பரிசீர்திதா |

தத்³வ்ரு³த்திகாநி ரூபாணி தேஷு தஜ்ஜ்ஞ: ப்ரயோஜயேத் || 55 ||

ஏகீ⁴தா: புநஸ்த்வேதா நாடகாதௌ³ ப⁴வந்தி ஹி |

அவேக்ஷய வ்ரு³த்திபா³ஹூல்யம் தத்தத்க்ரம் ஸமாசரேத் || 56 ||

ஸார்தே² பா³ஹூல்யமேகஸ்ய ஸேஷாணமத² பு³த்³தி⁴மாந் |

யேஷாமந்யஸ்ய பா³ஹூல்யம் ப்ரவ்ரு³த்திம் பூரயேத்ததா³ || 57 ||

ப்ரயோகோ³ த்³விவித⁴ஸ்சைவ விஜ்ஞேயோ நாடகாஸ்ய: |

ஸுகுமாரஸ்ததா²வித்³தோ⁴ நாட்யயுக்திஸமாஸ்ய: || 58 ||

யத்தவாவித்³தா⁴ங்க³ஹாரந்து ச்சே²த்யபே⁴த்யாஹவாத்மகம் |

மாயேந்த்³ரஜாலப³ஹூலம் புஸ்தநேபத்²யஸம்யுதம் || 59 ||

புருஷைர்ப்³ஹுபி⁴ர்புக்³தமல்³பஸ்தீ³கம் ததை²வ ச |

ஸாத்த்வத்யாரப⁴யுக்³தம் நாட்யமாவித்³த⁴ஸம்ஜ்ஞிதம் || 60 ||

டி³ம: ஸமவகாரஸ்ச வ்யாயோகே³ஹாம்ரு³கௌ³ ததா² |

ஏதாந்யாவித்³த⁴ஸம்ஜ்ஞாநி விஜ்ஞோயாநி ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ || 61 ||

ஏஷாம் ப்ரயோக: ³ கர்தவ்யோ தை³த்யதா³ந்வராஶுஸை: |

உத்³த⁴தா யே ச புருஷா: ஸௌர்யவீர்யப³லாந்விதா: || 62 ||

நாடகம் ஸப்ரகரணம் பா⁴ணோ வீத்²யங்கநாடி³கே |

ஸுகுமாரப்ரயோகா³ணி மாநுஷேஷ்வாஸ்ரிதாஸ்து யே || 63 ||

அத² பா³ஹ்யப்ரயோகே³ஷு ப்ரேஶுக்³ரு³ஹவிவர்ஜிதே |

விதி³க்ஷவபி ப⁴வேத்³ரங்க: ³ கதா³சித்³ ப⁴ர்துராஜ்ஞயா || 64 ||

ப்ரு³ஷ்ட² குதபம் நாட்யே யுக்³தா யதோ முக²ம் ப⁴ரதா: |

ஸா பூர்வா மந்தவ்யா ப்ரயோக³காலே து நாட்யஜ்ஞை: || 65 ||

த்³வாராணி ஷட் சைவ ப⁴வந்தி சாஸ்ய

ரங்க³ஸ்ய தி³க்³பா⁴க³விநிஸ்³சிதாநி |

நாட்யப்ரயோகே³ண க²லு ப்ரவேஸே

ப்ராச்யாம் ப்ரதீச்யாம் ச தி³ஸி ப்ரவேஸ: || 66 ||

விதா⁴நமுத்க்ரம்ய யதா² ச ரங்கே³

விநா ப்ரமாணத்³விதி³ஸ: ப்ரயோகே³ |

த்³வாரந்து யஸ்மாத்ஸம்ரு³த்³ங்க³பா⁴ண்ட³ம்

ப்ராசீம் தி³ஸம் தாம் மநஸா³த்⁴யவஸ்யேத் || 67 ||

வயோ³நுருப: ப்ரத²மந்து வேஸோ வேஸோ³நுருபஸ்ச க³திப்ரசார: |

க³திப்ரசாராநுக³தஸ்ச பாட்²யம்

பாட்²யாநுருபாபி⁴நயஸ்ச கார்ய: || 68 ||

த⁴ர்மீ யா த்³விவிதா⁴ ப்ரோக்தா மயா பூர்வம் த்³விஜோத்தமா: |

லௌகிகீ நாட்யத⁴ர்மீ ச தயோர்வக்ஷயாமி லக்ஷணம் || 69 ||

ஸ்வபா⁴வபா⁴வோபக³தம் ஸூத்³த⁴ம் த்வவிக்ரு³தம் ததா² |

லோகவார்தாக்ரியோபேதமங்க³ளீலாவிவர்ஜிதம் || 70 ||

ஸ்வபா⁴வாபி⁴நயோபேதம் நாநாஸ்த்ரீபுருஷாஸ்ரயம் |
யத்³த்³ரு³ஸம் ப⁴வேந்நாட்யம் லோகத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 71 ||

அதிவாக்யக்கிரியோபேதமதிஸுத்தவாதிபா⁴வகம் |
லீலாங்க³ஹாராபி⁴நயம் நாட்யலக்ஷணலக்ஷிதம் || 72 ||

ஸ்வராலங்காரஸம்யுக்தமஸ்வஸ்த²புருஷாஸ்ரயம் |
யத்³த்³ரு³ஸம் ப⁴வேந்நாட்யம் நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 73 ||

லோகப்ரஸித்³த⁴ம் த்³ரவ்யந்து யதா³ நாட்யே ப்ரயுஜ்யதே |
மூர்திமத் ஸாபி⁴லாஷஞ்ச நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 74 ||

ஆஸந்நோக்தந்து யத்³வாக்யம் ந ஸ்ரு³ண்வந்தி பரஸ்பரம் |
அநுக்தம் ஸ்ருயதே வாக்யம் நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 75 ||

ஸைலயாநவிமாநாநி சர்மவர்மாயுத⁴த்⁴வஜா: |
மூர்திமந்த: ப்ரயுஜ்யந்தே நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 76 ||

ய ஏகாம் பூ⁴மிகாம் க்ரு³த்வா குர்வீதைகாந்தரே⁵பராம் |
கௌஸல்யாதே³ககத்வாத்³வா நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 77 ||

யா க³ம்யா ப்ரமதா³ பூ⁴த்வா க³ம்யா பூ⁴மிஷு யுஜ்யதே |
க³ம்யா பூ⁴மிஷ்வக³ம்யா ச நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 78 ||

லஸிதைரங்க³விந்யாஸஸ்ததோ²த்³க்ஷிப்தபத³க்ரமை: |
ந்ரு³த்யதே க³ம்யதே யச்ச நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 79 ||

யோ⁵யம் ஸ்வபா⁴வோ லோகஸ்ய ஸுக²து:³க²க்ரியாத்மக: |
ஸோ⁵ங்கா³பி⁴நயஸம்யுக்தோ நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 80 ||

யஸ்சேதிஹாஸவேதா³ர்தோ² ப்³ரஹ்மணா ஸமுதா³ஹ்ரு³த: |
தி³வ்யமாநுஷரத்யர்த²ம் நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ஸ்ம்ரு³தா || 81 ||

யஸ்ச கக்ஷயாவிபா⁴கோ³யம் நாநாவிதி⁴ஸமாஸ்ரித: |
ரங்க³பீ²க³த: ப்ரோக்தோ நாட்யத⁴ர்மீ து ஸா ப⁴வேத் || 82 ||

நாட்யத⁴ர்மீப்ரவ்ரு³த்தம் ஹி ஸதா³ நாட்யம் ப்ரயோஜயேத் |
ந ஹ்யங்கா³பி⁴நயாத்கிஞ்சித்³ரு³தே ராக³ ப்ரவர்ததே || 83 ||

ஸர்வஸ்ய ஸஹஜோ பா⁴வ: ஸர்வோ ஹ்யபி⁴நயோ⁵ர்த²த: |
அங்கா³லங்காரசேஷ்டாபி⁴நாட்யத⁴ர்மீ ப்ரகீர்திதா || 84 ||

ஏவம் கக்ஷயாவிபாகீஸ்து தீர்மீ யுக்தய ஏவ ச ।

விஜ்ஞேயா நாட்யதத்த்வஜ்ஞை: ப்ரயோக்தவ்யாஸ்ச தத்த்வத: ॥ 85 ॥

உக்தோ மயேஹாபிநயோ யதா²வத் ஸாகா²க்ரு²தோ யஸ்ச க்ரு²தோ⁵ங்க³ஹாரை: ।

புநஸ்ச வாக்யாபிநயம் யதா²வத்³வக்ஷயே ஸ்வரவ்யஞ்ஜநவர்ணயுக்தம் ॥ 86 ॥

இதி பீரதீயே நாட்யஸாஸ்த்ரே கரயுக்திதீர்மீவ்யஞ்ஜகோ நாம

த்ரயோதீஸோ⁵த்யாய: ।

Encoded by Sowmya Krishnapur krsowmya@yahoo at com

Natya Shastra Chapter 13

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

